

עקרונות לחוק העברית

הארץ,
מוסף יום
העצמאות,
16.4.2002

ז ה ר ש ב י ט

למדינת ישראל שתי שפות רשמיות: עברית וערבית. הדברים הבאים מתייחסים לעברית בלבד. בהמשך לנייר עמדה שחוגש ב-16 בינואר '99 לשר המדע, התרבות והספורט, מתן וילנאי, אני מציעה לחוקק את "חוק השפה העברית" ברוח החוק הצרפתי, תוך התאמתו לצרכים של מדינת ישראל. ביסוד החוק המוצע עומדת התפיסה שהתרבות העברית ממלאת תפקיד חיוני ביצירת הזהות הלאומית, הלכידות החברתית והעוגנים החברתיים המשותפים. את כל אלה לא ניתן לקיים בלי לשון לאומית משותפת. למרות שאין עוררין על חשיבותה של העברית, התכרסם מאוד מעמדה בשני העשורים האחרונים. אם נבעה הידרדרות זו מהתפתחות האינטרנט, או מהחשיפה הגוברת לעולם, ובמיוחד לארצות הברית, התוצאה היא אחת – רוב דוברי השפה, כולל האליטות, אינם שולטים ברבדיה ובמפתחותיה הלשוניים ואינם מכירים את ההיסטוריה שלה ואת מסורותיה השונות. הדבר בא לביטוי בכל רובדי החיים: בנאומים בכנסת, באמצעי התקשורת ובכתביה האקדמית והמסאית. בנוסף לכך, עברה העברית בשנים אחרונות פחות מדאיג במעמדה כשפה לצרכים גבוהים. בדרך כלל היא משמשת את דובריה כשפת יום יום, בעוד שהאנגלית, ובמקרים מסוימים הרוסית, תפסו את מקומה כשפות גבוהות. במובן זה, עברה העברית תהליך הפוך לזה שאיפיין אותה בגולת אירופה (לפחות עד סוף המאה ה-19) – שם היא היתה השפה לצרכים גבוהים בעוד שידיש היתה שפת היום יום.

לנוכח הביזוי ההולך וגובר של השפה העברית, אני סבורה שאין מנוס מחקיקת חוק שיגן עליה. אם לא נדע להגן על הלשון העברית נמצא את עצמנו תוך פחות מדור כעם עילג וחסר לשון.

מטרת החוק המוצע היא לקבוע אמצעים ותמריצים שיבטיחו את ההגנה על הלשון העברית כשפה מלאה, המשמשת למילוי כל הצרכים הלשוניים והתרבותיים של החברה הישראלית. רק חוק מחייב יוכל להבטיח את הישרדותה של העברית ואת שליטתה בחיי הציבור והפרט. אין מדובר כאן בחוק לאומני או פשיסטי, אלא בשמירה על נכס ראשון במעלה של החברה הישראלית, אם אכן היא מבקשת לתפקד כחברה שיש לה בסיס משותף.

החוק המוצע צריך לכלול את הנקודות הבאות:

1. קבלת אזרחות ישראלית תותנה בשליטה בסיסית בעברית.
2. תעודת בגרות ישראלית תינתן רק למי שהוכיח שליטה מתקבלת על הדעת בלשון העברית. כדי להיות זכאי לתעודת בגרות יהיה חייב כל תלמיד בישראל ללמוד את הלשון העברית ולהכיר את רבריה ברמה של חמש יחידות. לימודי הלשון העברית יתפרשו על פני כל שנות הלימוד בתיכון ולא יופסקו בכיתה י'.
3. ייקבע מילון שמות עבריים מחייב. כמו במדינות רבות במערב יוכלו הורים לתת לילדיהם רק שמות המופיעים במילון השמות.
4. ללשון העברית תינתן עדיפות בכל אמצעי התקשורת הישראלית. יובטח שידורם של סרטים, מחזות, שירים ופזמונים ישראלים בעברית.
5. ייאסר השימוש בשפות אחרות (למעט ערבית) בכל המרחב הציבורי. שילוט שלא בעברית יורשה רק מתחת לשילוט בעברית ובאות קטנה יותר.
6. יובטח סיוע של המדינה בכל פרסום בעברית.
7. התקשי"ר יחייב שכל מכתב ממשלתי ייכתב בעברית.
8. ייצוג ללשון העברית בארץ ובחו"ל: נציגי המדינה ונושאי תפקידים רשמיים יחויבו לשאת שמות עבריים. דוברים ישראלים במעמדים רשמיים בארץ ובחו"ל יחויבו לשאת את נאומיהם בעברית.
9. ייצוג ללשון העברית באקדמיה: לצורך קידום אקדמי יחויבו חברי הסגל האקדמי לפרסם חלק ממחקריהם בעברית. כנסים מדעיים ואחרים, הממומנים על ידי המדינה או על ידי מוסדות ציבור, יתקיימו בלשון העברית וילוו במקרה הצורך בתרגום סימולטני.

פרופ' זהר שביט היא מחברת הספר "בנייתה של תרבות עברית" ועמדה בראש הוועדה הציבורית "חזון 2000" שמוינה חשר מתן וילנאי.